YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu kolmas jaosto)

6 päivänä kesäkuuta 1995 *

Asiassa T-14/93,

Union internationale des chemins de fer, kansainvälinen rautatieliikenteenharjoittajien yhdistys, kotipaikka Pariisi, edustajanaan asianajaja Chantal Momège, Pariisi, prosessiosoite Luxemburgissa Aloyse Mayn asianajotoimisto, 31 Grand-rue,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen osaston jäsen Bernd Langeheine ja kansallinen komission palveluksessa oleva virkamies Géraud de Bergues, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen osaston virkamies Georgios Kremlis, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

jossa vaaditaan, että ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 25 päivänä marraskuuta 1992 tehty komission päätös 92/568/ETY (IV/33.585 — matkatoimistojen junalippujen välittäminen, EYVL L 366, s. 47) kumotaan.

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. Biancarelli, tuomarit R. Schintgen, C. P. Briët, R. García-Valdecasas ja C. W. Bellamy,

kirjaaja: H. Jung,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 8.11.1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn

on antanut seuraavan

tuomion

Kanneperusteet

1 Kansainvälinen matkustajaliikenne rautateillä perustuu pääosin peräkkäisiin kansallisiin palveluihin kansallisten rautatieliikenteenharjoittajien yhteistyön pohjalta ("verkosto"). Kansainvälisen lipun hinta vastaa tavallisesti kansallisten reittien yhteenlaskettuja hintoja. Korvaus verkoston eri osapuolten välillä tekee jokaiselle osapuolelle mahdolliseksi saada suorittamaansa palvelua vastaava osa hinnasta, kun jokainen osapuoli takaa toisille suoritettujen palvelujen laskutuksen ja maksun.

2 Kansainvälisiä lippuja voivat myydä joko rautatieliikenteenharjoittajat suoraan tai valtuutetut matkatoimistot. Jos matkatoimisto myy lipun, lopulliseen hintaan lisätään myös palkkio. Kun matkatoimisto myy lipun kahden tai useamman rautatieliikenteenharjoittajan hoitamalle kansainväliselle reitille, niin matkatoimisto saa jokaiselta rautatieliikenteenharjoittajalta sen saamasta tulosta suhteellisen osan. Samoin kun verkostoon kuuluva rautatieliikenteenharjoittaja myy lipun kansainväliselle reitille, josta se vastaa yhden tai useamman muun osapuolen kanssa, niin jokainen muu osapuoli, jonka lukuun lippu on myyty, maksaa sille palkkion. Vuosittain myydään noin 130 miljoonaa kansainvälisen liikenteen matkalippua.

3 Vuonna 1952 Union internationale des chemins de ferin, kansainvälisen rautatieunionin (jäljempänä UIC), johon kuuluu 69 rautatieliikenteenharjoittajaa, matkustajat -toimikunta laati lomakkeen UIC 130 "matkatoimistot" (jäljempänä lomake 130). Tässä lomakkeessa, jota on saatettu ajan tasalle useasti ja erityisesti vuonna 1989, käsitellään rautatieliikenteenharjoittajien ja matkatoimistojen välisen suhteen tiettyjä näkökulmia. Riidanalaisessa versiossa on seuraavat säännökset.

4 *Matkatoimistojen valtuutusehtojen* osalta lomakkeen 130 1.1 artiklassa määrätään:

"1.1 Matkatoimistot valtuuttaa niiden sijaintimaan pääasiallinen rautatieliikenteenharjoittaja. Valtuutus suorien tai tietyn alueen lippujen välittämiseen, joka koskee myös toista rautatieliikenteenharjoittajaa, annetaan tämän rautatieliikenteenharjoittajan suostumuksella.

Näihin sääntöihin voidaan tehdä poikkeuksia erityisesti eri rautatieliikenteenharjoittajien tekemillä vastavuoroisilla sopimuksilla."

5 Kantajan mukaan "suora lippu" on kansainvälinen lippu ja "tietyn alueen lippu" on toisen rautatieliikenteenharjoittajan kotimainen lippu.

6 *Matkatoimistoille myönnettävien palkkioiden* osalta lomakkeen 130 3 artiklassa määrätään seuraavaa:

"3.1 Rautatieliikenteenharjoittajia suositellaan antamaan matkatoimistoille sama palkkio, joka annetaan sen tietyn alueen lipuista, ja sen osuus suorista lipuista.

Jos tietyt rautatieliikenteenharjoittajat antavat matkatoimistojen painaa lippunsa ja näiden kahdesta eri lipusta myönnetyn palkkion välillä pyrittäisiin tekemään ero, jotta matkatoimistot saisivat korvauksen painamiskuluistaan, niin tämän eron pitäisi olla mahdollisimman pieni.

3.2 Rautatieliikenteenharjoittajien on annettava palkkio osuudestaan niihin suoriin lippuihin ja tietyn reitin lippuihin, joita matkatoimistot ovat hankkineet asemilta tai rautatieliikenteenharjoittajan toimistoista siltä osin kuin valtuutussopimuksessa ei anneta matkatoimistoille oikeutta määritellä sitä itse.

Rautatieliikenteenharjoittajia suositellaan myöntämään alempi palkkio (5 %) ostetuista lipuista kuin niistä lipuista, jotka matkatoimistot itse laskevat liikkeeseen."

7 *Palkkioiden suuruuden* osalta lomakkeen 130 4 artiklassa määrätään seuraavaa:

"4.1 Ulkomaisen rautatieliikenteenharjoittajan valtuuttamille matkatoimistoille tai ulkomaisille rautatieliikenteenharjoittajille niiden asemien palveluista myönnettyjen palkkioiden suuruus suoritetuista palveluista on esitetty liitteessä 4.

Tämä palkkiotaso soveltuu kaikkiin TCV: n (tarif commun voyageurs, yhteinen matkustajatariffi) kattamiin kansainvälisiin liikennepalveluihin ...

4.3 Ulkomaisen rautatieliikenteenharjoittajan muille rautatieliikenteenharjoittajille ja valtuutetuille matkatoimistoille maksama palkkio on periaatteessa yhdenmukaisesti 10 %.

Pienemmän palkkion kuin 10 % myöntävät rautatieliikenteenharjoittajat saavat toisilta rautatieliikenteenharjoittajilta vain palkkion, joka vastaa alemman palkkion myöntäneen rautatieliikenteenharjoittajan muille myöntämää palkkiota (vastavuoroisuussopimus).

Tämä sääntö koskee sekä myyntiä 'matkatoimistoissa' että 'asemilla'.

4.4 Kahdenvälisin tai monenvälisin sopimuksin voidaan sopia korkeammasta palkkiosta kuin liitteessä 4 mainitusta palkkiosta.

4.5 Rautatieliikenteenharjoittaja, joka valtuuttaa matkatoimiston myymään palveluja, maksaa itse kokonaisuudessaan näiden palvelujen myynnistä syntyneen palkkion tälle matkatoimistolle. Sama koskee niitä palveluja, joita matkatoimistot voivat hankkia rautatieasemien lippuluukuilla, kun vähennetty palkkio näissä tapauksissa

sisältyy jo muiden rautatieliikenteenharjoittajien antamiin palkkioihin valtuuttavan rautatieliikenteenharjoittajan asemamyynnin perusteella.

..."

8 Lomakkeen 130 liitteen 4 mukaan, sellaisena kuin se on 1.1.1990 lähtien, ulkomaisen rautatieliikenteenharjoittajan valtuuttamille matkatoimistoille maksettava palkkio on 10 % lipun myyntihinnasta 26 eurooppalaisen rautatieliikenteenharjoittajan osalta, joihin kuuluu myös yksitoista yhteisöjen kahdestatoista jäsenvaltiosta ennen 1.1.1995 tilannetta. Ainoastaan Italian rautatiet ei kuulu tähän joukkoon, ja se myöntää 6 %:n palkkion asemalta ostetuista lipuista ja 9 %:n palkkion matkatoimistoista ostetuista lipuista. Tämän rautatieliikenteenharjoittajan osalta sama koskee Italiassa myytyjä lippuja, joista se perii myös 6 %:n tai 9 %:n palkkion.

9 Lopuksi lomakkeen 130 1.3 artiklassa suositellaan rautatieliikenteenharjoittajia käyttämään matkatoimistojen kanssa tekemissään sopimuksissa *vakiosopimusmallin säännöksiä*, jotka ovat tämän lomakkeen 1 liitteessä. Vakiosopimusmallin 1 ja 4 artiklassa on seuraavia säännöksiä:

"1 ARTIKLA

Sopimuksen soveltamisala

1) Rautatieliikenteenharjoittaja (mainitaan seuraavassa) ... valtuuttaa matkatoimiston (mainitaan seuraavassa) ... välittämään valtion sisäisiä ja kansainvälisiä lippuja annettuun hintaan.

...

4 ARTIKLA

Matkatoimiston velvoitteet

Matkatoimiston tulee

1) kaikin sen käytettävissä olevin keinoin kehittää matkustajaliikennettä 1 artiklan mukaisiin yhteisiin hintoihin osallistuvien rautatieliikenteenharjoittajien reiteillä ja muilla joko rautatieliikenteenharjoittajien itsensä käyttämillä tai niiden kanssa yhteistyössä käytetyillä kuljetusmuodoilla;

2) mainostaa matkustamista rautatieliikenteenharjoittajien reiteillä tai edellisessä alakohdassa tarkoitetuissa kuljetusmuodoissa niin paljon kuin mahdollista ja sopivin keinoin;

3) pidättäytyä mainonnassaan, tarjouksissaan sekä asiakkaille annettavissa neuvoissaan rautatieliikenteen ja muiden 1 alakohdassa tarkoitettujen kuljetusmuotojen kanssa kilpailevien kuljetusmuotojen suosimisesta;

...

6) hoitaa sille annettujen lippujen myynti rautatieliikenteenharjoittajan ohjeiden mukaisesti ja ilmoitettujen hintojen perusteella;

7) antaa ja myydä lippuja tariffissa määrättyyn hintaan ja pidättäytyä perimästä liikkeeseenlaskettujen lippujen valmistuskuluja."

10 Vuonna 1990 komissio pyysi selvitystä kantajalta ja tietyiltä muilta eurooppalaisilta rautatieyrityksiltä. Selvityspyyntö koski lomaketta 130. Société nationale de chemins de fer française (jäljempänä SNCF) sekä British Railille osoitetut selvityspyynnöt perustuivat ensimmäiseen perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan soveltamisesta 6 päivänä helmikuuta 1962 annettuun neuvoston asetuksen N:o 17 11 artiklan 3 kohtaan (EYVL 13, s. 204, jäljempänä asetus N:o 17).

11 Neuvoston asetuksen N:o 17 19 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyistä kuulemisista 25 päivänä heinäkuuta 1963 annetun komission asetuksen N:o 99/63/ETY (EYVL 127, s. 2268, jäljempänä asetus N:o 99/63) 2 artiklan mukaisesti komissio antoi 10.10.1991 kantajalle tiedoksi sitä vastaan esitetyt väitteet. Asetuksen N:o 99/63/ETY 7 artiklan mukainen kuulemistilaisuus pidetiin 18.2.1992 Brysselissä.

12 Saatuaan kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevän neuvoa-antavan komitean lausunnon asetuksen N:o 17 10 artiklan 3 kohdan mukaisesti komissio teki 25.11.1992 nyt kanteen kohteena olevan päätöksen ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 92/568/ETY (IV/33.585 — matkatoimistojen junalippujen välittäminen, EYVL L 366, s. 47, jäljempänä päätös). Päätöksen asetukseen N:o 17 perustuvassa perusteluosassa säädetään seuraavaa:

"1 artikla

Union internationale des chemins de fer (UIC) on rikkonut ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa laatimalla ja levittämällä lomaketta UIC rautatielii-

kenteenharjoittajien ja matkatoimistojen välisistä suhteista (lomake 130), jossa määrätään

— kansallisen rautatieliikenteenharjoittajan tekemästä matkatoimistojen valtuuttamisesta,

— yhteisten palkkioehtojen vahvistamisesta,

— yhdenmukaisen palkkiotason vahvistamisesta,

— matkatoimistojen velvollisuudesta hankkia ja myydä lippuja tariffin mukaiseen hintaan,

— matkatoimistoja koskevasta kiellosta suosia kilpailevia kuljetusmuotoja asiakkaille annettavissa tarjouksissaan tai neuvoissaan.

2 artikla

Union internationale des chemins de ferin on lopetettava 1 artiklan mukainen rikkominen kahdessatoista kuukaudessa nyt esillä olevan päätöksen tiedoksiannosta.

3 artikla

Union internationale des chemins de fer velvoitetaan maksamaan sakkoa miljoona (1 000 000) ecua 1 artiklassa todetusta rikkomisesta.

..."

Menettely ja asianosaisten kannanotot

13 Näissä olosuhteissa kantaja nosti nyt esillä olevan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 8.2.1993 saapuneen kanteen.

14 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu kolmas jaosto) päätti esittelevän tuomarin raportin saatuaan aloittaa suullisen käsittelyn ilman edeltäviä asian selvityskeinoja. Asianosaisia kuultiin 8.11.1994 pidetyssä suullisessa käsittelyssä.

15 Kantaja vaatii yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta

— kumoamaan päätöksen sen oikeudellisen perustan virheellisyyden ja riittämättömien perustelujen vuoksi;

— kumoamaan päätöksen perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkomisen, virheellisen soveltamisen ja riittämättömien perustelujen vuoksi;

— kumoamaan päätöksen puolustuksen oikeuksien loukkaamisen vuoksi, koska komissio ei ole antanut UIC:lle tilaisuutta kiistää lomakkeen 130 väitettyä kilpailunvastaisuutta;

— kumoamaan päätöksen perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan rikkomisen ja kilpailusääntöjen soveltamisesta rautatie-, maantie- ja sisävesiliikenteeseen

annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1017/68 (EYVL L 175, s. 1, jäljempänä asetus N:o 1017/68) 5 artiklan rikkomisen vuoksi, koska näitä säännöksiä ei ole sovellettu;

— kumoamaan toissijaisesti päätöksen 3 artiklan UIC:lle määrättyjen sakkojen osalta, koska sakon määräämiselle ei ole tarvittavia edellytyksiä;

— lisäksi vähentämään suhteellisuus- ja kohtuullisuusperiaatteiden mukaisesti UIC:lle määrätyn sakon määrää;

— velvoittamaan komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

16 Vastaaja vaatii yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta

— hylkäämään kanteen;

— velvoittamaan kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Pääasia

17 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että edellä mainituissa kantajan vaatimuksissa vaaditaan ensisijaisesti päätöksen kumoamista ja toissijaisesti kantajalle määrätyn sakon kumoamista tai sen määrän vähentämistä.

Päätöksen kumoamista koskevat pääasialliset kanneperusteet

18 Ensisijaisten vaatimuksiensa tueksi kantaja esittää pääasian suhteen seuraavat kuusi kanneperustetta: ensiksi tietämättömyys asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalasta; toiseksi perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkominen ottaen huomioon lomakkeen 130 määräysten välttämättömyys paikallisen rautatieliikenteenharjoittajan antaman valtuutuksen ja palkkioiden yhdenmukaisen tason kannalta; kolmanneksi komission piittaamattomuus lomakkeen 130 määräyksistä palkkioiden takaisinluovutuksista; neljänneksi puolustuksen oikeuksien rikkominen, sillä komissio ei ole antanut kantajalle mahdollisuutta kiistää lomakkeen 130 tiettyjen määräysten tarkoitusta; viidenneksi perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan rikkominen kilpailevien kuljetusmuotojen suosimista koskevan kiellon vuoksi ja kuudenneksi perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan ja/tai asetuksen N:o 1017/68 5 artiklan rikkominen.

Ensimmäinen kanneperuste eli tietämättömyys asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalasta

19 Edellä mainitun asetuksen N:o 1017/68 1 ja 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

"1 artikla

Perussäännös

Tätä asetusta sovelletaan toisaalta rautatie-, maantie- ja sisävesiliikenteen kaikkiin sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joiden tarkoi-

tuksena tai seurauksena on kuljetusmaksujen ja -ehtojen vahvistaminen, kuljetuspalvelujen tarjonnan rajoittaminen tai valvonta, kuljetusmarkkinoiden jakaminen, teknisten parannusten tai teknisen yhteistyön toteuttaminen taikka kuljetuskaluston tai -tarvikkeiden yhteisrahoitus tai -hankinta, jos nämä toimet liittyvät välittömästi kuljetuspalvelujen tarjoamiseen ja ovat tarpeen 4 artiklassa tarkoitetun maantie- tai sisävesiliikenteen yritysryhmittymän yhteisesti järjestämien palvelujen kannalta, ja toisaalta määräävän markkina-aseman väärinkäyttöön kuljetusmarkkinoilla. Säännöksiä sovelletaan myös kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajien toimiin, joilla on jokin edellä mainittu tarkoitus tai seuraus.

2 artikla

Kilpailunrajoituskielto

Jollei 3—6 artiklasta muuta johdu, yhteismarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat ilman, että siitä täytyy etukäteen tehdä päätöstä, sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka voivat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu yhteismarkkinoilla estyy, rajoittuu tai vääristyy, ja erityisesti sellaiset sopimukset, päätökset ja menettelytavat:

a) joilla suoraan tai välillisesti vahvistetaan kuljetusmaksuja ja -ehtoja tai muita kauppaehtoja;

b) joilla rajoitetaan tai valvotaan kuljetusten tarjontaa, markkinoita, teknistä kehitystä tai investointeja;

c) joilla jaetaan kuljetusmarkkinoita;

d) joiden mukaan eri kauppakumppaneiden samankaltaisiin suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja kauppakumppaneita epäedulliseen kilpailuasemaan asettavalla tavalla;

e) joiden mukaan sopimuksen tekemisen edellytykseksi asetetaan se, että sopimuspuoli hyväksyy lisävelvoitteet, joilla niiden luonteen vuoksi tai kauppatavan mukaan ei ole yhteyttä kuljetuspalvelujen tarjoamiseen."

— Tiivistelmä asianosaisten perusteluista

20 Kantaja katsoo, että päätöksellä on virheellinen oikeudellinen perusta eli asetus N:o 17, kun sen sijaan oikea oikeudellinen perusta olisi asetus N:o 1017/68. Kantajan mukaan lomake 130 koskee asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan mukaan "kuljetuspalvelujen tarjonnan valvontaa" ja "kuljetusmaksujen vahvistamista".

21 Kantaja korostaa, että rautatieliikenteenharjoittajat eivät kilpaile keskenään, vaan niiden tulee olla yhteistyössä tarjotessaan kansainvälisiä rautatiekuljetuspalveluja (ks. yllä 1 ja 2 kohta). Sitä paitsi komissio on yhteisen kuljetuspolitiikan perusteella aina korostanut tarvetta yhteistyöhön, erityisesti jotta rautatieliikenteenharjoittajat esiintyisivät kansainvälisillä kuljetusmarkkinoilla yhtenä kuljetuspalveluiden tarjoajana (ks. rautatieliikenteenharjoittajien yhteistyöstä 7 päivänä joulukuuta 1970 annettu neuvoston päätöslauselma (EYVL 1971 C 5, s. 1), yhteisön rautatiepolitiikasta 15 päivänä joulukuuta 1981 annettu neuvoston päätöslauselma (EYVL 1982 C 157, s. 1) sekä 19 päivänä joulukuuta 1984 tehty jäsenvaltioiden kansallisille rautatieliikenteenharjoittajille kohdistettu suositus 84/646/ETY yhteistyön vahvistamiseksi kansainvälisessä matkustaja- ja tavaraliikenteessä (EYVL L 333, s. 63).

22 Kantajan mukaan lomake 130 on laadittu tässä asiayhteydessä, jotta kansainvälisten junalippujen myynti olisi mahdollista useassa matkatoimistossa. Kantaja korostaa, että lomakkeen 130 mukainen järjestelmä pohjautuu periaatteeseen yleisestä ja molemminpuolisesta valtuutuksesta, jossa jokainen hyväksytty rautatieliikenteenharjoittaja kouluttaa ja valvoo alueensa matkatoimistoja ja takaa muille rautatieliikenteenharjoittajille näin valtuutettujen matkatoimistojen toiminnan. Kantaja lisää, että jokainen rautatieliikenteenharjoittaja laskee ja maksaa lippujen hinnasta muiden rautatieliikenteenharjoittajien osuuden, ilman että nämä enää valvoisivat tätä.

23 "Kuljetuspalvelujen tarjonnan" osalta kantaja katsoo, että lomakkeen 130 vastavuoroinen valtuutusjärjestelmä on luotu, jotta käyttäjille tarjottaisiin kattavasti ja tehokkaasti kansainvälisiä kuljetuspalveluja. Tämä käyttäjille suunnattu kuljetuspalvelujen tarjonta aineellistuu lipuissa, joita välittävät joko rautatieliikenteenharjoittajat itse tai matkatoimistot. Tämä lippu on kiinteä osa kuljetuspalvelujen tarjontaa, joka tekee tämän tarjonnan konkreettiseksi ja jolla ei ole itsessään mitään arvoa.

24 Lisäksi lomakkeessa 130 käsitellään rautatieliikenteenharjoittajien tai matkatoimistojen lippujen myyntimuodollisuuksia, mikä olisi "kuljetusten tarjonnan valvontaa". Tässä asiayhteydessä "tarjonta" on ymmärrettävä taloudellisena käsitteenä "niiden tavaroiden ja palvelujen tarjoamisena, joita tuottaja myy tiettyyn hintaan", ja tämä käsite on myös yhteisön kilpailuoikeudessa.

25 "Kuljetusmaksujen vahvistamisen" osalta asetuksen N:o 1017/68 mukainen kuljetusmaksu on hinta, joka matkustajan on maksettava matkastaan. Lomake 130 perustuukin tähän, sillä 9.5.1980 tehtyä kansainvälisiä rautatiekuljetuksia koskevaa yleissopimusta (jäljempänä COTIF) ja tähän liitettyjä matkustajien ja matkatavaroiden kansainvälisiä rautatiekuljetussopimuksia koskevia yhdenmukai-

sia sääntöjä (jäljempänä CIV) sovellettaessa rautatieliikenteenharjoittajat voivat matkatoimistojen kanssa tekemissään sopimuksissa velvoittaa nämä laatimaan ja myymään lippuja tariffeissa asetettuun viralliseen hintaan.

26 Lisäksi matkustajan matkastaan maksaman hinnan tulisi kattaa kuljettajan kustannukset mukaan luettuina matkatoimiston palkkio. Vaikka lippujen välittäminen on erillistä itse kuljetuspalvelusta, niin se liittyy erottamattomasti tähän palveluun.

27 Mitä tulee komission arviointiin päätöksen 50—59 kohdassa, jonka mukaan riidanalaisen sopimuksen ja kuljetuspalvelun väliltä on edellytettävä suoraa yhteyttä, niin kantaja katsoo, että tällainen arviointi ei perustu liikenteen jättämisestä neuvoston asetuksen N:o 17 soveltamisalan ulkopuolelle 26 päivänä marraskuuta 1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 141 (EYVL 1962 124, s. 2751, jäljempänä asetus N:o 141) 1 artiklaan eikä asetuksen N:o 1017/68 1 artiklaan. Asetuksen kolmannesta perustelukappaleesta huolimatta asetuksen N:o 141 otsikko ja 1 artikla koskevat vain asetuksen N:o 17 soveltamatta jättämistä "liikenteen alalla" tai "liikenteessä", ja toisaalta asetuksen N:o 141 2 artiklassa mainitaan "rautatieliikenne". Joka tapauksessa asetus N:o 141 on perusteeton asetuksen N:o 1017/68 antamisen jälkeen, ja tässä asetuksessa ei vaadita riidanalaisen sopimuksen ja kuljetuspalvelun väliltä suoraa yhteyttä.

28 Kantaja lisää, että vaikka tällaista yhteyttä vaadittaisiin, se olisi olemassa nyt esillä olevassa tapauksessa. Tässä suhteessa kantaja vetoaa komission vastineeseen, jossa komissio määrittelee matkatoimiston antamat palvelut "sopimusten neuvottelemiseksi ja tekemiseksi liikenneyritysten puolesta". Tällainen toiminta koskee suoraan kuljetuspalvelua.

29 Kantaja katsoo myös komission päätöksessä vedotun yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 311/85, VVR, 1.10.1987 antaman tuomion (Kok. 1987, s. 3801) olevan asiaankuulumaton esillä olevassa tapauksessa.

30 Komissio vastaa pitäneensä päätöksen oikeudellisena perustana asetusta N:o 17, koska toisaalta lomake 130 ei koske "suoranaisesti" kuljetuspalveluja ja toisaalta koska matkatoimistot eivät ole kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajia, vaan ne tarjoavat itsenäisiä palvelusuorituksia.

31 Asetuksen N:o 141 kolmannessa perustelukappaleessa määritellään asetuksen soveltamisala sillä tavoin, että liikennepalvelujen tarjontaan suoranaisesti liittymättömät suoritukset eivät kuulu asetuksen soveltamisalaan. Samalla tavalla "liikenteeseen liittyvillä palveluilla" tulee olla rajoitettu merkitys (ks. julkisasiamies Dutheillet de Lamothen ratkaisuehdotus yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 10/71, Muller, 14.7.1971 antamaan tuomioon, Kok. 1971, s. 723, 732 ja 737 ja päätöksen 55—59 kohta).

32 Sillä ei ole merkitystä, että asetus N:o 141 ei ole enää voimassa, koska asetuksen N:o 141 2 ja 3 artiklan perusteella annettu asetus N:o 1017/68 viittaa nimenomaisesti asetukseen N:o 141 (ensimmäinen ja kahdeksas perustelukappale) ja kattaa asetuksessa N:o 141 asetuksen N:o 17 soveltamisalan ulkopuolelle suljetut toiminnot. Sitä paitsi jos tietyt epäsuorasti liikenteeseen liittyvät toiminnot kuuluisivat asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalaan, niin ne kuuluisivat samoin asetuksen N:o 17 soveltamisalaan, ja tämä merkitsisi asetuksen N:o 1017/68 kanssa ristiriitaa.

33 Siitä kysymyksestä, sovelletaanko asetusta N:o 1017/68 liikenteen "alaan" vai ainoastaan "liikenteeseen", molempien asetusten N:o 141 ja N:o 1017/68 asiayhteys edellyttää näiden käsitteiden samaa tulkintaa. Viittaus "liikenteen erityispiirteisiin" sulkee ulkopuolelle kuljetusyritysten muun toiminnan kuten ravintola-alaa,

hotellialaa ja vapaa-aikaa koskevat sopimukset. Sen toiminnan luonne, jota sopimus koskee, on ratkaiseva arvioinnille.

34 Kantajan "kuljetusten tarjontaa" ja "kuljetushintojen vahvistamista" koskevien väitteiden osalta komissio viittaa yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainittuun asiassa VVR antaman tuomion 20 kohtaan, jonka mukaisesti matkatoimistoa on pidettävä "itsenäisenä välittäjänä, joka tekee itsenäisiä palvelusuorituksia". Sitä paitsi jos lippujen välittäminen ei olisi itsenäinen kuljetuksista erillinen palvelu, ei olisi ymmärrettävää, että rautatieliikenteenharjoittajat maksaisivat korvauksia toisilleen tästä palvelusta.

35 Ei myöskään pidä paikkaansa, että lomakkeessa 130 säädettäisiin Cotifin ja CIV:n alaan kuuluvasta kansainvälisen rautatieliikenteen tarjonnasta. Komissio on tarkentanut suullisessa käsittelyssä, että asetuksessa N:o 1017/68 tarkoitettu "kuljetusten tarjonta" rajoittuu sellaisiin sopimuksiin, joissa esimerkiksi sovitaan junien lukumäärästä ja kapasiteetista.

— Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

36 Päätöksen 51—59 kohdasta käy ilmi, että komissio ei ole katsonut tarpeelliseksi soveltaa asetusta N:o 1017/68 kolmella perusteella: ensiksi komissio katsoo, että tuomioistuimen edellä asiassa VVR antamasta tuomiosta käy ilmi, että matkatoimisto on "itsenäinen välittäjä", joka tekee "itsenäisiä palvelusuorituksia"; toiseksi komissio katsoo, ettei lomake 130 koske "suoranaisesti" kuljetuspalvelujen tarjontaa; kolmanneksi komissio katsoo, ettei matkatoimisto ole "kuljetukseen liittyvien palvelujen tarjoaja".

37 Komission edellä mainitusta yhteisöjen tuomioistuimen asiassa VVR antaman tuomion tulkintaan perustuvasta väitteestä yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että tämä tuomio ei ole asiaankuuluva määriteltäessä esillä olevaan asiaan sovellettavaa asetusta.

38 Tässä suhteessa on otettava huomioon, että asiassa VVR annettu tuomio koski jäsenvaltion lainsäädäntöä, jossa sallittiin tietyt matkatoimistojen ja matkojen järjestäjien väliset sopimukset, joiden tarkoituksena oli saada matkatoimistot noudattamaan matkojen järjestäjien ilmoittamia myyntihintoja. Tässä yhteydessä asianomainen jäsenvaltio korosti erityisesti, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ei voinut soveltaa tällaiseen tilanteeseen, jossa matkatoimistoa oli pidettävä matkojen järjestäjän palveluihin liittyvien palvelujen tarjoajana kauppaedustajien kanssa tehdyistä yksinedustussopimuksista annetun komission tiedonannon mukaisesti (EYVL 1962, 139, s. 2921). Tähän vastauksena yhteisöjen tuomioistuin katsoi tuomionsa 20 kohdassa, että kansallisessa lainsäädännössä tarkoitettua matkatoimistoa on pidettävä itsenäisenä välittäjänä, joka tarjoaa itsenäisesti palveluja eikä tietyn matkanjärjestäjän palveluihin liittyvien palvelujen tarjoajana. Asiassa VVR annettu tuomio ei siten koske asetuksen N:o 1017/68 tulkintaa.

39 Sitä paitsi nyt esillä oleva asia on erilainen edellä mainittuun tuomioon verrattuna, koska lomakkeen 130 antaneet osapuolet ovat rautatieliikenteenharjoittajia eivätkä matkatoimistoja. Joka tapauksessa kantaja ei esitä, että matkatoimistoa olisi pidettävä edellä mainitun komission tiedonannon tarkoittamana liitännäisten palvelujen tarjoajana. Asiassa VVR annetun tuomion 20 kohta koskee perustetta, joka ei kuulu nyt esillä olevaan asiaan.

40 Vaikka oletettaisiin, että junalipun myydessään matkatoimisto tarjoaa "itsenäisiä palveluja", josta se saa rautatieliikenteenharjoittajan antaman palkkion, niin yhtei-

söjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin arvioi, että tällainen harkinta ei sinänsä riitä tekemään asetusta N:o 1017/68 soveltumattomaksi lomakkeeseen 130.

41 Myydessään kansainvälisen junalipun matkatoimisto tarjoaa palvelua kysymyksessä olevalle rautatieliikenteenharjoittajalle. Kuitenkin on huomattava, että rautatieliikenteenharjoittajan nimissä ja lukuun toimivan valtuutetun matkatoimiston tekemä palvelu annetaan tietyn sille rautatieliikenteenharjoittajan antaman valtuutuksen perusteella ja siten matkatoimisto kansainvälisen junalipun myydessään tekee kuljetussopimuksen rautatieliikenteenharjoittajan ja matkustajan välille. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että tällaisten sopimusten neuvottelu ja tekeminen rautatieliikenteenharjoittajan nimissä ja tästä johtuva lippujen välitys ovat rautatieliikenteenharjoittajan valtuutuksen pääasiallinen sisältö.

42 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio on arvioinut päätöksensä 54 kohdan toisessa alakohdassa virheellisesti, että matkatoimistojen "palveluiden tarjonta ei koske kuljetuspalvelua, jonka kuljettaja suorittaa yksinomaisesti".

43 Kysymyksestä, kuuluuko lomake 130 asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalaan, koska lomake ei koske kuljetuspalveluita "suoraan", yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että sille esitetty kysymys esillä olevassa asiassa koskee asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan tulkintaa eikä asetuksen N:o 141 tulkintaa. Vaikka asetuksen N:o 141 kolmas perustelukappale voi olla tärkeä osa asiaan liittyvää lainsäädäntöä, niin sanaa "suoraan" ei mainita asetuksen N:o 1017/68 1 artiklassa eikä asetuksen N:o 141 1 artiklassa, jonka voimassaolo on joka tapauksessa päättynyt 30.6.1968 rautatieliikenteen osalta.

44 Sitä paitsi kun asetuksen N:o 1017/68 1 artikla soveltuu toisaalta sellaisiin kuljetusyritysten tekemiin sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joiden tarkoituksena on "kuljetuskalusteiden tai tarvikkeiden yhteisrahoitus tai -hankinta" ja toisaalta sellaisiin sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, jotka koskevat "kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajien toimia", niin tämä osoittaa, että artiklalla on mahdollisesti laajempi ulottuvuus kuin komissio on esittänyt.

45 Lisäksi yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että asetuksen N:o 1017/68 2 artiklan a alakohdan mukaisesti asetuksen tarkoittamia sopimuksia, päätöksiä tai yhdenmukaisia menettelytapoja ovat erityisesti ne, joilla "suoraan *tai välillisesti* vahvistetaan kuljetusmaksuja ja -ehtoja, mutta myös *muita kauppaehtoja*", ja että 2 artiklan b alakohdassa viitataan sopimuksiin, päätöksiin tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, joilla rajoitetaan tai valvotaan "kuljetusten tarjontaa, markkinoita, teknistä kehitystä tai investointeja". Siten käsitettä sopimuksesta tai päätöksestä, jolla pyritään tai jonka vaikutuksena on "kuljetusten tarjonnan rajoittaminen tai valvominen" asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan mukaisesti ei voi tulkita ainoastaan tarkoittavan sopimuksia tai päätöksiä junien lukumäärästä tai kapasiteetista (ks. edellä 35 kohta), vaan se kattaa myös sopimukset ja päätökset, joilla rajoitetaan tai valvotaan kuljetusten tarjontaa tai markkinoita asetuksen N:o 1017/68 2 artiklan mukaisesti.

46 Näissä olosuhteissa yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että asetusta N:o 1017/68 ei voi tulkita niin, että sen soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät rautatieliikenteenharjoittajien yhteenliittymän kansainvälisten junalippujen myyntiä koskevat päätökset kuten lomake 130. Itse asiassa tällainen päätös koskee rautateitse tapahtuvaan kuljetuspalveluun liittyvää välttämätöntä toimintaa. Kun kansainvälinen rautatiekuljetus perustuu peräkkäisiin kansallisiin suorituksiin (ks. 1 kohta), ei kansainvälisten junalippujen myynti ole toteutettavissa ilman sellaista eri rautatieliikenteenharjoittajien yhteistyöjärjestelmää, jolla turvattaisiin tällaisten lippujen myynti sekä siitä kertyvien tulojen jako. Lomake 130 koskee tällaisia kansainvälisen rautatieliikenteen erityisnäkökulmia.

47 Lisäksi yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että lomake 130 koskee sekä "kuljetuspalvelujen tarjontaa" että "kuljetusmaksuja" asetuksen N:o 1017/68 tarkoittamalla tavalla.

48 "Kuljetuspalvelujen tarjonnan" osalta yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että lomakkeen 130 1 artikla koskee suoraan kansainvälisten junalippujen myyntipaikkojen määrittämistä. Jos lomakkeen 130 1 artiklalla olisi päätöksen 70—72 kohdassa tarkoitettu vaikutus, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että silloin tässä artiklassa rajoitettaisiin rautatieliikenteenharjoittajien "markkinoita" ja siten rajoitettaisiin tai valvottaisiin "kuljetuspalvelujen tarjontaa" asetuksen N:o 1017/68 tarkoittamalla tavalla.

49 "Kuljetusmaksujen" osalta yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että lomakkeen 130 4 artiklassa tarkoitettu palkkio — joka soveltuu sekä rautatieliikenteenharjoittajien suoraan myymiin lippuihin että matkatoimistojen myymiin lippuihin — on suora kansainvälisen lipun myynnin kustannus, joka vaikuttaa siihen nettohintaan eli lipun hintaan vähennettynä palkkiolla, josta jokainen rautatieliikenteenharjoittaja saa osansa kansainvälisessä rautatiekuljetuksessa suorittamastaan palvelusta. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että esillä olevassa tapauksessa lomakkeen 130 4 artiklassa määrätään epäsuorasti "kuljetusmaksu" asetuksen N:o 1017/68 tarkoittamalla tavalla tai "muita kuljetusehtoja" tämän asetuksen 2 artiklan a alakohdan mukaisesti. Sama arviointi sopii soveltuvin osin lomakkeen 130 3 artiklaan. Lisäksi yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin korostaa, että lomakkeen 3.2 artiklassa viitataan rautatieliikenteenharjoittajien junalippujen myyntiin tietyille toimistoille ja siten tämä artikla koskee suoraan kuljetushintoja ja -ehtoja lippujen myynnissä.

50 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa myös, että komission päätöksen perusteluosan 1 artiklassa todetaan, että vakiosopimuksia koskevan 4.7 artiklan mukainen velvollisuus "laatia ja myydä lippuja tariffissa määritellyin virallisin hinnoin" rikkoo perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että tällainen säännös pyrkii jo sanamuodoltaankin vaikuttamaan tai se vaikuttaa suoranaisesti "kuljetushintojen vahvistamiseen" asetuksen N:o 1017/68 tarkoittamalla tavalla. Tässä suhteessa on

merkityksetöntä, että vakiosopimuksia koskevassa 4.7 artiklassa ei suoranaisesti käsitellä virallisten hintojen vahvistamista vaan matkatoimistojen velvollisuutta kunnioittaa rautatieliikenteenharjoittajien vahvistamia hintoja, koska näin määrätty hinta on kysymyksessä olevan kuljetuspalvelun vastasuoritus, joka jokaisen kuljetetun matkustajan on maksettava.

51 Lisäksi jos vakiosopimuksia koskevassa 4.7 artiklassa kielletään palkkioista luopuminen, kuten komissio on todennut päätöksensä 89—91 kohdassa, niin tällainen säännös merkitsisi "kuljetushinnan vahvistamista" siltä osin kuin rautatieliikenteenharjoittajat estäisivät siten kaikenlaisen hintakilpailun valtuutettujen matkatoimistojen kesken, erityisesti jos nämä voisivat luopua asiakkaidensa hyväksi osasta palkkioitaan. Tässä suhteessa komissio on todennut päätöksensä 106 kohdassa, että "kyseinen menettelytapa sallii rautatieliikenteenharjoittajien poistaa kaiken matkatoimistojen välisen kilpailun erityisesti hintojen osalta junalippujen myynnissä". Samoin kirjallisessa menettelyssä komissio on korostanut, että rikkomisen vakavuus johtuu kilpailun poistamisesta "erityisesti matkustajille tarjottavien hintojen osalta" (vastine, s. 42; ks. myös sama väite vastauksen sivulla 34).

52 Lopuksi mitä tulee vakiosopimuksia koskevassa 4.3 artiklassa matkatoimistoille määrättyyn kieltoon suosia kilpailevia kuljetusmuotoja asiakkaille kohdistuvassa mainonnassaan, tarjouksissaan tai neuvoissaan, niin yhteisöjen tuomioistuin korostaa, että päätöksen 95 kohdassa komissio toteaa, että tässä säännöksessä "pyritään tai sen seurauksena on kilpailun rajoittaminen eri kuljetusmuotojen välillä". Tästä käy ilmi, että komissio katsoo säännöksen kuuluvan kuljetusalaan.

53 Näin ollen komission toinen väite, joka perustuu sanaan "suoraan" asetuksen N:o 141 kolmannessa johdantokappaleessa, ei ole perusteltu.

54 Tähän lopputulokseen tullessaan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei jätä ottamatta huomioon komission sitä väitettä, että lomakkeella 130 olisi

kilpailua rajoittavia vaikutuksia junalippujen välittämistä koskevilla markkinoilla. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa itse asiassa, että on merkityksetöntä, kuuluvatko päätöksen pääasialliset elementit asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalaan, kuten esillä olevassa asiassa, jolloin päätöksellä saattaisi olla kilpailuvaikutuksia läheisillä mutta liitännäisillä markkinoilla. Ne mahdolliset vaikutukset, joita lomakkeella 130 voisi olla kilpailuun junalippujen välittämistä koskevilla markkinoilla, joihin vedotaan erityisesti päätöksen 70, 71 ja 78—81, 83 ja 84 kohdassa ja päätöksen perusteluissa, ovat täysin toissijaisia suhteessa vaikutuksiin, jotka ilmenevät varsinaisilla kuljetusmarkkinoilla (ks. 46 kohta jne.).

55 Kolmanneksi yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komission päätöksen 55—58 kohdassa esittämä perustelu, jonka mukaan matkatoimisto ei ole kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoaja asetuksen N:o 1017/68 1 artiklan mukaisesti, ei ole myöskään perusteltu. Itse asiassa esillä olevassa asiassa esitetty kysymys ei ole se, onko matkatoimistoa pidettävä yleisesti ottaen kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajana, vaan se, onko esillä olevaa tiettyä toimintaa pidettävä sellaisena, jota kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoaja tekisi.

56 Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että esillä olevassa tapauksessa matkatoimiston asiaankuuluvaa toimintaa eli valtuutuksen pohjalta kuljetussopimusten tekemistä sekä junalippujen välittämistä on pidettävä asetuksen N:o 1017/68 mukaisesti "kuljetuksiin liittyvien palvelujen tarjoajien toimina". Itse asiassa valtuutettua matkatoimistoa on pidettävä rautatieliikenteenharjoittajan "avustajana" ja kysymyksessä olevat "toiminnat" ovat välttämättömiä matkustajan kuljettamiseksi määräpaikkaansa. Näissä olosuhteissa komissio ei voi käyttää hyödykseen toimenpiteistä sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi itsenäisten ammatinharjoittajien toiminnassa tietyissä kuljetus- ja matkatoimistoalan (ISIC-ryhmä 718) oheispalveluissa sekä säilytys- ja varastointipalveluissa (ISIC-ryhmä 720) 29 päivänä kesäkuuta 1982 annettua neuvoston direktiiviä 82/470/ETY (EYVL L 213, s. 1), joka ei ole asiaankuuluva riidan ratkaisemiseksi.

57 Kaikesta edeltävästä on katsottava seuraavan, että päätöksen 51—59 kohtaa rasittavat oikeudelliset virheet, joten näistä kohdista ei voi päätellä, että lomake 130 ei kuuluisi asetuksen N:o 1017/68 soveltamisalaan.

58 Kuitenkin yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että näissä olosuhteissa on selvitettävä, vaikuttaako komission tekemä oikeudellinen virhe siten, että kantaja ei ole voinut käyttää niitä kaikkia tai osaa niistä menettelyllisistä oikeusturvakeinoista, joihin kantaja voisi turvautua sovellettaessa asetusta N:o 1017/68.

59 Tässä suhteessa yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että asetuksen N:o 17 ja asetuksen N:o 1017/68 välillä on ainakin kolme perustavanlaatuista eroa.

60 Ensiksi asetuksen N:o 17 mukaisessa järjestelmässä komissiolle tehtävä etukäteinen ilmoitus sopimuksesta, yhdenmukaisesta menettelytavasta tai kuten esillä olevassa tapauksessa yritysten yhteenliittymän päätöksestä on välttämätön perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaiselle julistukselle perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan soveltumattomuudesta, paitsi asetuksen N:o 17 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen sopimusten, päätösten ja yhdenmukaistettujen menettelytapojen osalta (ks. asiassa 126/80, Salonia, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 16.6.1981, Kok. 1981, s. 1563, 30 kohta; asiassa T-14/89, Montedipe v. komissio, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-1155, 271 kohta). Sen sijaan asetuksen N:o 1017/68 mukaisessa järjestelmässä komissiolle tehtävä ilmoitus sopimuksesta, yhdenmukaistetusta menettelytavasta tai yritysten yhteenliittymän päätöksestä on valinnainen eikä se ole ehdoton edellytys asetuksen N:o 1017/68 2 artiklan soveltumattomuuden toteamiseksi, joka perustuu saman asetuksen 5 artiklaan. Kantaja korostaa nimenomaisesti, että esillä olevassa tapauksessa se ei ole ilmoittanut komissiolle lomaketta 130 tämän nimenomaisen eron vuoksi.

61 Tässä suhteessa vaikka komissio on päätöksensä 104—107 kohdassa toissijaisesti vastannut kielteisesti kysymykseen, olisiko lomake 130 voinut saada poikkeuksen perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukaisesti, jos komissio olisi saanut tällaisen ilmoituksen, ei ole varmaa, olisiko komission perustelu ollut sama, jos komissio olisikin todennut vastoin päätöksensä 103 kohtaa, että UIC:hen soveltuisi asetuksen N:o 1017/68 5 artikla. Näissä olosuhteissa komission olisi pitänyt perustella mahdollinen UIC:n poikkeuslupahakemuksen hylkääminen asetuksen N:o 1017/68 5 artiklan nojalla, mikä olisi tehnyt yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle mahdolliseksi harjoittaa laillisuuskontrolliaan, ja jäsenvaltiot samoin kuin kansalaiset voisivat tuntea komission perustamissopimuksen soveltamista koskevat ehdot (ks. asiassa C-360/92 P, Publishers Association v. komissio, yhteisöjen tuomioistuimen tuomio 17.1.1995, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa, 39 kohta).

62 Toiseksi on katsottava, että esillä olevassa tapauksessa komissio on kuullut asetuksen N:o 17 10 artiklan 3 kohdan mukaista komiteaa, joka koostuu jäsenvaltioiden edustajista, jotka ovat toimivaltaisia kilpailunrajoituksiin ja määräävään markkina-asemaan liittyvissä kysymyksissä, eikä asetuksen N:o 1017/68 16 artiklan 4 kohdan mukaista neuvoa-antavaa komiteaa, joka koostuu jäsenvaltioiden edustajista, jotka ovat toimivaltaisia liikenteen alan kilpailunrajoituksiin ja määräävään markkina-asemaan liittyvissä kysymyksissä. Koska asiaa käsitelleet jäsenvaltioiden edustajat eivät olleet sen säännöksen mukaisia, jota olisi tullut soveltaa esillä olevaan tapaukseen, ei voida myöskään olettaa, että näiden kannanotto olisi ollut sama kuin mikä asiassa on annettu.

63 Kolmanneksi asetuksen N:o 1017/68 17 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan komissio ei saa tehdä päätöstä, jonka yhteydessä 16 artiklassa tarkoitettu kuuleminen on pakollinen, ennen kuin on kulunut 20 päivää siitä päivästä, kun neuvoa-antava komitea on antanut lausuntonsa. Ennen tämän määräajan päättymistä jäsenvaltio voi pyytää, että neuvosto kutsutaan koolle selvittämään komission kanssa sellaista yhteistä liikennepolitiikkaa koskevaa periaatteellista kysymystä, jonka jäsenvaltio katsoo liittyvän päätöksenteon kohteena olevaan yksittäistapaukseen. Komissio tekee

päätöksensä vasta neuvoston kokouksen jälkeen. Komission on otettava huomioon kokouksessa muotoutuneet toimintapolitiikan suuntaviivat. Siten tässä säännöksessä säädetään oikeusturvasta, jota komission päätöksen vastaanottajan on voitava käyttää hyväksi.

64 Näin ollen edellä olevasta voi katsoa seuraavan, että asetuksen N:o 17 soveltaminen asetuksen N:o 1017/68 sijasta merkitsee esillä olevassa tapauksessa olennaisten muotomääräysten rikkomista, ja sen seurauksena kantaja ei ole voinut käyttää hyödykseen niitä menettelyllisiä oikeusturvakeinoja, joihin se olisi voinut turvautua sovellettaessa asetuksen N:o 1017/68 säännöksiä.

65 Kaikesta edellä olevasta on katsottava seuraavan, että komission tekemällä oikeudellisella virheellä on ollut sellaisia menettelyllisiä seurauksia, joihin kantaja perustaa kanteensa, joten ensimmäinen kanneperuste on perusteltu.

66 Näin ollen päätös on kumottava ilman että olisi tarpeellista tutkia kantajan muita kumoamiskanteen kanneperusteita tai lausua kantajan toissijaisista vaatimuksista sakon kumoamisesta tai sen summan alentamisesta.

Oikeudenkäyntikulut

67 Työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on hävinnyt asian ja kantaja on vaatinut oikeudenkäyntikuluja, komissio on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (laajennettu kolmas jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan soveltamisesta 25 päivänä marraskuuta 1992 annettu komission päätös 92/568/ETY (IV./33.585 — matkatoimistojen junalippujen välittäminen) kumotaan.

2) Komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Biancarelli Schintgen Briët

García-Valdecasas Bellamy

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä kesäkuuta 1995.

H. Jung J. Biancarelli

kirjaaja kolmannen jaoston puheenjohtaja